TATARZY

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kim są Tatarzy?

Etnicznie wywodzą się od ludów tureckich, które w średniowieczu zamieszkiwały stepy Azji Centralnej. Ich przodkowie byli mistrzami jazdy konnej i łucznictwa, a ich dawna ojczyzna rozciągała się od Mongolii po Krym. W Polsce Tatarzy to społeczność muzułmańska, która — mimo że od wieków mieszka daleko od swoich pierwotnych ziem zachowała część dawnych tradycji. Religijnie należą do islamu w jego odmianie sunnickiej. Według ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych z 2005 roku Tatarzy są uznani za mniejszość etniczną — czyli grupę, która nie ma własnego państwa narodowego, ale posiada poczucie wspólnoty, odrębność kulturową i historyczne korzenie w Polsce.
A język? Dawniej mówili odmianą języka kipczackiego, zapisywaną alfabetem arabskim, a później polskim. Dziś prawie wszyscy mówią po polsku, ale w modlitwie używają arabskiego, a w kuchni i zwyczajach zachowali sporo dawnych słów.

Jak trafili do Polski?

Pierwsi Tatarzy pojawili się w państwie polsko-litewskim w XIV wieku, za czasów wielkiego księcia Witolda. Byli jeńcami lub sojusznikami sprowadzonymi z Złotej Ordy. Otrzymali ziemie na Litwie i w zamian służyli w wojsku — konno, z łukiem i szablą.
Z czasem całe tatarskie rody stały się wiernymi poddanymi Rzeczypospolitej.
W XVI–XVII wieku walczyli u boku polskich husarzy, bronili granic przed Moskwą, Szwedami i Turkami (co brzmi zabawnie, bo sami pochodzili z ludów tureckich).
W nagrodę królowie nadawali im przywileje i wsie — właśnie wtedy powstały słynne tatarskie osady na Podlasiu.
Po II wojnie światowej Tatarzy z dawnych Kresów (Nowogródczyzna, Wileńszczyzna) przesiedlili się na tereny dzisiejszej Polski. Część trafiła do Gdańska, Szczecina i Warszawy, ale najwięcej osiedliło się znów na Podlasiu, bo tu czuli się „u siebie”.

Kultura – miks Wschodu i Zachodu

Kultura Tatarów to fascynująca mieszanka. Wyobraź sobie kobietę w kolorowej chustce, stojącą przy drewnianym domu, który wygląda trochę jak polska chałupa, ale na dachu ma półksiężyc. W środku — dywan na podłodze, a na ścianie haft z arabską kaligrafią.
Tatarzy obchodzą muzułmańskie święta, jak Kurban Bajram (Święto Ofiarowania) i Ramadan Bajram (Święto Zakończenia Postu), ale ich codzienność od wieków przenika się z polską — ubierają się jak sąsiedzi, mówią po polsku, a w kuchni obok pierogów znajdziesz pierekaczewnik.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

TATARZY

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Smaki, które zapamiętasz

Tatarska kuchnia to raj dla smakoszy. Jeśli odwiedzisz restaurację w Kruszynianach czy Bohonikach, spróbuj koniecznie:
Banash - to pierogi gotowane na parze, których nadzienie składa się z jagnięciny i warzyw. Potrawa podawana na ważne uroczystości rodzinne.
Pierkaczewnik - Listkowane ciasto makaronowe z mięsem, serem lub jabłkami. W 2008 roku zarejestrowany w Unii Europejskiej jako potrawa z oznaczeniem Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności.
Pierekaczewnik przygotowywany był przez Tatarów w czasie świąt religijnych.
Kryszonka - jedna z najstarszych potraw, która podawana jest w domach tatarskich. Danie jednogarnkowe, pamiętające czasy życia Tatarów na stepach.
Dawniej przygotowywana na ognisku, a teraz w piecu. Główne składniki to mięso oraz warzy
Tatarska babka ziemniaczana - charakterystyczna dla Tatarów z Kruszynian, bardzo syta i tłusta potrawa podawana z mięsem wołowym lub baranim.
Czebureki - przygotowywane przez wszystkich Tatarów pierogi z farszem mięsnym lub warzywnym. Czebureki smażone są na głębokim tłuszczu - łoju wołowym.
Potrawa przygotowywana przez Tatarów z Kruszynian, "przywędrowała" około 200 lat temu z Krymu.

Gdzie ich spotkasz?

Największe skupiska Tatarów są dziś w:
Kruszynianach – malownicza wieś z drewnianym meczetem.
Bohonikach – z urokliwym, zielonym meczetem i cmentarzem-mizar.
Sokółce i Białymstoku – tam odbywają się festiwale i warsztaty tatarskie.
Poza Podlasiem Tatarzy mieszkają też w większych miastach — Warszawie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim.

Znani Tatarzy

Historia Polski zna wielu Tatarów:
Halina Konopacka – polska lekkoatletka, dyskobolka, pierwsza polska złota medalistka olimpijska.
Charles Bronson - amerykański aktor, syn emigrantów z Rzeczpospolitej
Henryk (Adam Aleksander Pius) Sienkiewicz - polski pisarz, laureat Nagrody Nobla
Aleksander Sulkiewicz - oficer wojska polskiego, przyjaciel Józefa Piłsudskiego
Selim Chazbijewicz - naukowiec, były ambasador RP w Kazachstanie i Kirgistanie.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Zabytki i miejsca warte odwiedzenia

Meczet w Kruszynianach – z XVIII wieku, drewniany, zielony, z półksiężycem na dachu.
Meczet w Bohonikach – mniejszy, ale równie urokliwy.
Mizar w Bohonikach – stary cmentarz muzułmański z nagrobkami opisanymi arabskimi literami.
Tatarska Jurta w Kruszynianach – restauracja i centrum kultury.

Tatarski ślad w polskiej kulturze

W języku mamy słowa pochodzenia tatarskiego, np. bajram, czaprak, arbuz.
W kuchni — pierogi tatarskie czy kołduny stały się częścią menu wschodniej Polski.
W historii wojskowości tatarska jazda i tradycje kawaleryjskie zostawiły swój znak.

Jak bliżej poznać ich kulturę?

Odwiedź Podlaski Szlak Tatarski — 60-kilometrowa trasa przez Kruszyniany, Bohoniki i Sokółkę.
Weź udział w Święcie Kultury Tatarskiej w Białymstoku.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

ktomieszkawpolsce.pl/tatarzy